

צער בעלי חיים

בבא מציעא לב/לג

מדבְּרִי שְׁנִיָּהֶם נִלְמַד צֶעַר בְּעָלֵי חַיִּים דְּאוֹרֵייתָא

שמות כ"ג:ה' - (ה) בִּיתְרָאָה חֲמֹר שִׁנְאָה רַבֵּץ תַּחַת מִשְׁאֹ וְחִדְלָתָ מִעֲזָב לוֹ עֲזָב תַּעֲזֹב עִמּוֹ: {ס}

דברים כ"ה:ד' - (ד) לֹא־תַחֲסֹם שׂוֹר בְּדִישׁוֹ: {ס}

משלי י"ב:י' - (י) יוֹדֵעַ צְדִיק נַפֵּשׁ בְּהִמָּתּוֹ וְרַחֲמֵי יִשְׁעִים אֲכַזְרִי:

דברים כב לב

וַיֹּאמֶר אֱלִיל מִלֶּאֱדָן יִהְיֶה עַל־מָה הַכִּיתָ אֶת־אַתְנָדָן זֶה שְׁלוֹשׁ רִגְלָיִם הֵנָּה אֲנֹכִי יֵצְאֲתִי לְשִׁטָּן בְּיָרֵט הַדֶּרֶךְ לִנְגְדִי:

בבא מציעא פה

עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה בָּאוּ מֵאֵי הִיא דְּהֵהוּא עָגְלָא דְּהוּוּ קָא מִמָּטוּ לִיה לְשַׁחֲיטָה אֲזַל תַּלְמִיד לְרִישִׁיָּה בְּכַנְפֵיהּ דְּרַבִּי וְקָא בָּכִי

אָמַר לִיה זִיל לְכָד נּוֹצְרֵת אֲמָרִי הוּאִיל וְלֹא קָא מִרְחֹם לִיתּוּ עָלֶיהָ יִשּׁוּרִין

וְעַל יְדֵי מַעֲשֶׂה הִלְכוּ יוֹמָא חַד הָהּ קָא כְּנָשָׁא אֲמַתִּיה דְּרַבִּי בֵּיתָא הָהּ שְׂדֵיָא בְּנִי כְּכּוֹשְׁתָּא וְקָא כְּנָשָׁא לָהּ אָמַר לָהּ

שְׁבִקִינָהּ כְּתִיב וְרַחֲמִיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו אֲמָרוּ הוּאִיל וּמִרְחֹם נִרְחַם עָלֶיהָ

משך חכמה חיי שרה

ותאמר גם לגמליך אשאב, למדנו שהאדם צריך לחוש לעצמו ושמירתו על עצמו ולאליעזר אחר שבקש הגמלייני נא נתנה לו. אבל בהמות משום צער בע"ח מוטל על אחר כמו על הבעלים

מורה הנבוכים לרמב"ם, ח"ג פיז

ואמנם, אמרם "צער בעלי חיים דאורייתא" – מאמרו: "על מה הכית את אתונך" – הוא על דרך ההשלמה לנו, שלא נלמד מדת האכזריות ולא נכאיב לבטלה ללא תועלת, אבל נכון אל החמלה והרחמנות, ואפילו באי זה בעל חיים שיזדמן, אלא לעת הצורך: "כי תאווה נפשך לאכול בשר" – לא שנשחט על דרך האכזריות או השחוק

ספר החינוך תנ"א:ג'

ועוד נאמר בטעם השחיטה מן הצואר ובסכין בדוק, כדי שלא נצער בעלי החיים יותר מדאי, כי התורה התירן לאדם למעלתו לזון מהם ולכל צרכיו ולא לצערן חנם. וכבר דברו חכמים הרבה באסור צער בעלי חיים בבבא מציעא (לב, א) ושבט (קכח, ב) אם הוא באסור דאורייתא, והעלו לפי הדומה שאסור דאורייתא הוא (עי' רמב"ם הלי רוצח פ"י"ג (ה"י"ג).

ספר החינוך תקצ"ו

(א) שלא לחסוס בהמה בשעת מלאכתה -

(ב) משרשי המצוה. ללמד עצמנו להיות נפשנו נפש יפה בוחרת הישר ומדבקות בו ורודפת אחר החסד והחמלה, ובהרגילנו אותה על זה אף על הבהמות שלא נבראו רק לשמשנו, לחוס עליהן לחלק להן חלק מיגיעת בשרן תקח לה הנפש דרכה בהרגל זה, להטיב אל בני אדם ולשמור אותם מהעביר עליהם הדרך בשום דבר שראוי להם, ולשלם שכרם ככל אשר יעשו טוב, ולהשביעם מאשר יגעו בו, וזה הדרך ראוי ילכו בה עם הקדש הנבחר.

אבן העזר ה':י"ד

רמ"א - (יד) כָּל דָּבָר הַצָּרִיךְ לְרִפּוּאָה אוֹ לְשֹׂאֵר דְּבָרִים, לִית בֵּה מְשׁוּם אֲסוּר צַעַר בְּעַלֵּי חַיִּים (אסור והתיר האר"י סימן נ"ט). וְלִכְּנֹ מִתֵּר לְמִרְט נּוּצוֹת מֵאֲנֻזוֹת חַיּוֹת, וְלִיָּכָא לְמִיחַשׁ מְשׁוּם צַעַר בְּעַלֵּי חַיִּים (מהרא"י סי' ק"ה). וּמִכָּל מְקוֹם הָעוֹלָם נִמְנָעִים דְּהוּי אֲכָרִיזִית:

שמות רבה ב':ב'

...אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, כְּשֶׁהָיָה מִשָּׁה רַבִּינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם רוּעָה צֹאנָו שֶׁל יִתְרוֹ בְּמִדְבָּר, בָּרַח מִמֶּנּוּ גָּדִי, וְרָץ אַחֲרָיו עַד שֶׁהִגִּיעַ לַחֲסִית, כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ לַחֲסִית, נִדְּמָנָה לוֹ בְּרָכָה שֶׁל מִים, וְעַמֵּד הַגָּדִי לְשִׁתּוֹת, כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ מִשָּׁה אֶצְלוֹ, אָמַר אֲנִי לֹא הֵייתִי יוֹדֵעַ שֶׁרָץ הֵייתִי מִפְּנֵי צָמָא, עַיִף אֶתָּה, הִרְכִּיבוּ עַל כִּתְפוֹ וְהָיָה מְהֵלָּךְ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, יֵשׁ לָךְ רַחֲמִים לְנֶהֱג צֹאנָו שֶׁל בָּשָׂר וְדָם כִּךָ חַיִּיךָ אֶתָּה תִרְעָה צֹאנִי וְיִשְׂרָאֵל, הֵיוּ: וּמִשָּׁה הָיָה רוּעָה.

תהילים קמ"ה

(ט) טוֹבִי לְכָל־רַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו: (י) יוֹדוּךָ יי כָּל־מַעֲשֶׂיךָ לְחַסִּידֶיךָ.... (טו) עֵינֵי־כָל־אֱלֹיךָ יִשְׁבְּרוּ וְאֶתָּה נֹתֵן־לָהֶם אֶת־אֲכָלָם בְּעֵתוֹ: (טז) פֹּתַח אֶת־יְדֶיךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל־חַי רָצוֹן:

רצון התורה, רוח התורה – ועשית הישר והטוב